

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres ref:

Vår ref:: 17-04145-6

Dato: 20.09.2017

Høring - Forslag om å innføre forbud mot bruk av plagg som helt eller delvis dekker ansiktet i barnehager og utdanningsinstitusjoner

Kunnskapsdepartementet foreslår i høringsnotat av 12. juni 2017 å innføre et nasjonalt forbud mot plagg som helt eller delvis dekker ansiktet i barnehager, skoler, universiteter, høyskoler og ordningene etter introduksjonsloven.

Bakgrunn og begrunnelse for forslaget

Regjeringen er bedt av Stortinget om på egnet måte å utarbeide og eventuelt foreslå nasjonale regler som sikrer at elevers, studenters og læreres ansikter skal være fullt ut synlige i skoler, universiteter og høyskoler. Dette begrunnes med at synlige ansikter hos ansatte, barn, elever, studenter og deltakere i opplæring etter introduksjonsloven er nødvendig for å sørge for god læring. God kommunikasjon fremheves som avgjørende for et godt læringsutbytte. I noen tilfeller kan også hensynet til sikkerhet, identifikasjon og hygiene gjøre det nødvendig at ansiktet er fullt synlig.

Departementet anfører videre i sine vurderinger at likestilling og kvinners frihet er viktige verdier i det norske samfunn, som i tillegg begrunner et nasjonalt forbud.

I dag er det opp til hver enkelt opplæringsinstitusjon å vurdere bruk av forbud mot ansiktsdekkende plagg. Et forbud mot helt eller delvis ansiktsdekkende plagg i læringssituasjoner vurderes å være så vidt inngripende at retningslinjer derfor bør løftes fra lokalt til nasjonalt nivå. Det vil gi like regler over hele landet og skape forutsigbarhet for dem som omfattes av forbudet. Til tross for at svært få bruker plagg som nikab eller burka i Norge i dag, mener departementet at et nasjonalt forbud vil gi signal som kan virke forebyggende, og hindre en økning i bruken av slike plagg.

IMDi støtter forslaget

Med utgangspunkt i målsettingen om å øke deltakelse av kvinner med innvandrerbakgrunn i arbeidslivet, og opplæringsmyndigheter og kommuners behov for felles nasjonale retningslinjer på særlige krevende problemstillinger, samt hensynet til samhandling og kommunikasjon i læringssituasjonen, støtter IMDi Kunnskapsdepartementets forslag om å innføre et nasjonalt forbud om bruk av ansiktsdekkende plagg i opplæringsituasjoner og utdanningsinstitusjoner, i tråd med høringsnotatet.

IMDi presiserer videre at det med lovforbudet må følge en plikt for utdanningsinstitusjonene, kommunene og ev. andre aktører som følger opplæringsloven eller introduksjonsloven, om å gjennomføre samtaler med dem som eventuelt ikke etterkommer forbudet, før andre sanksjoner vurderes eller iverksettes. Der vedkommende er mindreårig, skal samtaler gjennomføres med foreldre/foresatte.

IMDis vurdering

I dag har opplæringsinstitusjoner muligheter til å innføre lokale forbud mot ansiktsdekkende plagg. Innføring av et nasjonalt forbud vil imidlertid gi like regler over hele landet og lokale myndigheter slipper å ta stilling til å om det bør, eller ikke bør, innføres et forbud.

IMDi har som oppgave å være kompetansesenter for kommunenes integreringsarbeid, og skal bidra til at kommuner og andre aktører lykkes i så måte. Et nasjonalt forbud gir enhetlige retningslinjer. Dette vil bidra til forenkling av kommunenes og opplæringsinstitusjoners arbeid. Tydelige nasjonale rammer gir også individer mer forutsigbarhet om regler for bruk av ansiktsdekkende plagg.

IMDi har i vårt hørings svar til NOU 2017:2 *Integrasjon og tillit* (Brochmann II – utvalget) støttet utvalgets anbefaling om tydeligere kommunisering av forventninger og grunnleggende krav til norsk medborgerskap. Nasjonale retningslinjer for krav til tilpasning på fellesarenaer som skole og arbeidsliv er en måte å gjennomføre dette på.

Et viktig mål i integreringspolitikken er at flere kvinner med innvandrerbakgrunn skal komme inn i arbeidslivet, bli selvforsørget og forøvrig være en aktiv deltaker i samfunnet. Introduksjonsprogrammet er et sentralt virkemiddel i så måte. Målet med deltakelse i programmet er overgang til arbeid eller utdanning. IMDi er ikke i tvil om at bruk av ansiktsdekkende plagg representerer en betydelig barriere mot deltakelse i arbeidsliv, og dermed muligheten for selvforsørgelse. Introduksjonsprogrammet bør være tilpasset arbeidslivets normer.

I høringsnotatets punkt 6 om mulige konsekvenser for integreringen, viser departementet til at det finnes lite forskningsbasert kunnskap om bruk av ansiktsdekkende plagg i Norge og konsekvenser for integrering. IMDi vil også fremheve at siden omfanget av personer som bruker plagg som helt eller delvis dekker ansiktet er lite i Norge, fins det også begrenset med erfaringsbasert kunnskap om saken, og dermed også lite kunnskap om mulige fordeler og ulemper ved et lovforslag.

Kunnskapsdepartementets høringsnotat problematiserer på en grundig måte mulige konsekvenser av et nasjonalt lovforbud. Høringsnotatet trekker frem mulige negative konsekvenser for den enkeltes deltakelse i samfunnet, herunder risiko for frafall fra opplæring og økt isolasjon for dem som bruker ansiktsdekkende plagg.

Kunnskapsdepartementets høringsnotat peker videre på at det ikke finnes forsknings- eller erfaringsbaserte holdepunkter som er tydelige på konsekvenser av et nasjonalt forbud, for eksempel om det vil føre til at færre personer benytter ansiktsdekkende plagg. Notatet problematiserer også fare for mer trakassering av kvinner med ansiktsdekkende plagg ved innføring av et slikt nasjonalt forbud.

Til tross for de påpekte mulige konsekvensene, og det lave antallet kvinner som benytter ansiktsdekkende plagg i dag i Norge, støtter IMDi Kunnskapsdepartementets forslag om innføring av et nasjonalt forbud mot ansiktsdekkende plagg i undervisningssituasjoner. Felles nasjonale retningslinjer gir større forutsigbarhet både for utdanningsinstitusjoner og enkeltindivider. Et forbud i opplæringssituasjoner, som introduksjonsprogrammet, vil også bidra til at deltakere lærer seg det norske arbeidslivets normer på et tidlig tidspunkt i sin kvalifisering.

Nedenfor går vi nærmere inn på enkelte sider ved lovforslaget.

Kap. 9.5.2 Rekkevidde av forbudet og avgrensninger

Departementet foreslår ikke et forbud for annen norskopplæring i regi av private aktører som ikke er omfattet av introduksjonsloven. IMDi støtter dette, da det må foreligge alternativer slik at de som omfattes av forbudet, har en reell mulighet til å oppfylle sin plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, jf. introduksjonsloven § 17.

Kap. 9.5.3. Håndheving og sanksjonering

Departementet foreslår at en deltakers brudd på forbudet sanksjoneres på samme måte som andre særlige forhold knyttet til den enkelte deltaker. Sanksjonsmulighetene og praksis varierer med opplæringsinstitusjonenes generelle sanksjoneringsmuligheter.

For introduksjonsprogrammet vil konsekvensen av stans være at deltaker ikke lenger får delta i ordningen og at vedkommende ikke lenger vil motta introduksjonsstønad. For opplæring i norsk og samfunnskunnskap vil stans innebære at personen ikke lenger har rett til å delta i opplæringen og videre at vedkommende, med mindre private tilbud benyttes, ikke vil oppfylle vilkårene som stilles for å få permanent oppholdstillatelse og statsborgerskap. Forslaget vil i så fall kunne innebære et rettighetstap for nyankomne innvandrere som omfattes av forbudet. Personer i introduksjonsprogram vil miste sin inntekt, og personer som deltar i opplæring i norsk og samfunnskunnskap må selv betale for å oppfylleplikten til opplæring i norsk og

samfunnskunnskap.

IMDis vurdering er at i tilfeller der ansatte, studenter eller elever bruker ansiktsdekkende plagg, bør dette først søkes løst gjennom samtaler og ikke sanksjoner som bortvisning eller utvisning. Opplæringsinstitusjonene bør ha plikt til samtale med dem som ikke etterkommer forbudet, og samtale bør gjennomføres før ytterligere sanksjoner vurderes og iverksettes. Samtaler bør inkludere foreldre/foresatte i tilfeller der den det gjelder ikke er myndig. Det er viktig at det benyttes tolk når det er behov for det.

Om forbudet bør gjelde for lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater under opplæring i bedrift

IMDi mener at forbudet bør praktiseres på en konsistent måte og mener derfor at lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater under opplæring i bedrift bør omfattes.

Med hilsen

Libe Rieber-Mohn
direktør

Morten Tjessem
fung. avdelingsdirektør